

ВІДГУК
офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента
Андрощук Людмили Михайлівни на дисертацію
Літовченко Олени Андріївни
«Репрезентативні властивості хореографічної мізансцени у творенні
художнього образу» на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 024 Хореографія 02 Культура і мистецтво

Актуальність теми дослідження Літовченко Олени Андріївни зумовлена потребою хореографії XXI століття в нових підходах до створення хореографічного образу на засадах традицій та інновацій українського мистецтва. Ми погоджуємося з думкою авторки дисертаційного дослідження щодо наявності прогалин в систематизації теоретичного базису дослідження хореографії, наукового осмислення, вирішення якого потребує використання міждисциплінарного аналізу поняття «хореографічна мізансцена». Аналіз авторкою дослідження закономірностей процесів створення сценічних творів мистецтва загалом та особливостей створення художнього образу зокрема дозволив виявити властивості хореографічної мізансцени, як смислової мови мистецького-сценічних творів (вистав, балетів, хореографічних композицій, розгорнутих танцювальних полотен).

Цілком погоджуємося з дисертанткою, що поняття «мізансцена» розглядалося дослідниками в розрізі сценічного мистецтва та режисури, та майже не представлені у наукових працях хореографів, що підтверджує актуальність презентованого дослідження.

Доцільність вибору теми роботи підтверджує той факт, що робота здійснена в межах наукової теми кафедри режисури та хореографії «Парадигма хореографічного мистецтва в світі та Україні (танцювальна культура, хореографічна педагогіка, систематика, взаємодія з культурно-історичними факторами)» (Державний реєстраційний номер: 0120U101781, 2020-2022 рр.; «Хореографічне мистецтво як складова художньої культури України та світу (відновлення хореографічної спадщини, подолання наслідків тоталітарних режимів, формування новітніх поглядів на хореографію в

Україні)» (Державний реєстраційний номер: 0123U101589, 2023-2026 рр.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечено застосуванням методології, відповідної до мети, об'єкту, предмету й завдань дослідження, застосуванням необхідного комплексу методів дослідження (діалектичного, узагальнення, типології, аксіоматичного, аналогії, порівняння, конкретизації). Здійснений аналіз змісту рукопису дисертації дає нам підстави стверджувати, що наукові положення і висновки базуються на ґрунтовній теоретичній базі дослідження, яку склали праці, присвячені режисерським підходам до роботи з мізансценою (А. Горбов, В. Неллі, В. Харченко, Л. Курбас, О. Роєнко, В. Зайцев); словники та енциклопедичні видання (П. Паві, Ю. Ковалів, І. Білодід, І. Савченко, І. Ліпницька); історичні дослідження у сфері хореографічного мистецтва (Аристотель, Ж.-Ж. Новер, С. Лифар, І. Повалій, Т. Медвідь); праці вітчизняних теоретиків та практиків (О. Чепалов, Ю. Станішевський, К. Василенко, В. Верховинець, А. Кривохижа, Б. Колногузенко, О. Голдрич, Л. Маркевич, О. Бойко, М. Погребняк, А. Підлипська, О. Плахотнюк, О. Лань, П. Фриз, О. Зінич, Л. Венедіктова, К. Шишкарьова, І. Климчук); театрознавчі дослідження (І. Александров, М. Гарбузюк, М. Гринишина, О. Клековкін, М. Голичанська, І. Гушпита, А. Арто, Г. Лессінг, А. Вайнштейн, Г. Лужницький); мистецтвознавчі дослідження, присвячені проблемам синтезу мистецтв (М. Кондратьєва, Ю. Ілленко, Б. Сварник, А. Дем'янчук, Р. Кундис, Б. Бойчук, С. Браун, А. Пучков) тощо.

Опрацьована Літовченко О. джерельна база є достатньою для представлення репрезентативних властивостей хореографічної мізансцени у творенні художнього образу, всебічно й об'єктивно охарактеризувати досліджувану проблему. Разом із тим, вивчення авторкою джерельної бази дозволили їй визначити категорійно-поняттєвий апарат дослідження, узагальнити теоретичні дослідження та практичні напрацювання в сфері мистецтва.

Позитивно оцінюємо рівень апробації результатів дослідження. Він є належним і підтверджується участю дисертантки у науково-практичних конференціях різного рівня, зокрема в 5 міжнародних та 3 всеукраїнських конференціях; 4 науково-практичних конференціях ЛНУ імені Івана Франка; 4 науково-методичних семінарах.

Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертаційної роботи полягає у тому, що в роботі уперше запропоновано термін «хореографічна мізансцена», з його ознаками, способом вирішення та мистецькій підпорядкованості у хореографічному мистецтві; системно досліджено процеси роботи над виставою, її формотворчих компонентів та взаємозв'язків усіх складових систем у яких простежується характерні риси хореографічної мізансцени; доведено важливість хореографічної мізансцени як інструмента для виразного створення сценічних образів, а також її вплив на артистичний процес та розвиток театрального мистецтва та хореографічного мистецтва.

Авторкою цілком вдало уточнено основні категоріально-понятійні ознаки мізансцени, через визначення та властивості понять та термінів, що раніше використовувалися для різних інтерпретацій; набули подальшого розвитку семантика значення та закономірності хореографічної мізансцени, дивертисменту, що стали переконливими для визначення досліджень у галузі хореографічної мізансцени, сприяючи розвитку нових технік, методів і теорій, а також впливаючи на сучасні тенденції в застосуванні хореографії в сценічному мистецтві, та прояву виразних ознак мізансцени в хореографічному мистецтві.

Значення отриманих дослідницьких результатів для науки і практики

До теоретичних надбань віднесемо визначення ключових понять дослідження. Зокрема у підрозділі 1.3. представлено визначення ключових понять дослідження, а саме: художній образ, репрезентація, мізансценічна форма, фізична дія, дивертисмент; дане авторське визначення поняття

«хореографічна мізансцена» та описано його характерні ознаки та властивості.

Практичну цінність дослідження вбачаємо у тому, що результати дослідження Олени Андріївни можливо використовувати у підготовці майбутніх хореографів у закладах фахової передвищої та вищої освіти в постановочній діяльності в межах спеціальних курсів «Композиція і постановка танцю», «Мистецтво балетмейстера», «Режисура хореографічних творів», «Практикум з мистецтва балетмейстера» та ін. Цінною є практична апробація дослідниці в низці авторських хореографічних творів, зокрема Літовченко О.: 1) Постановник одноактної хореографічної вистави «Лелеченя та опудало» (м. Львів, червень, 2017 р.). 2) Постановник театральнo-хореографічного дійства «Купальська феєрія» в рамках фестивалю «Удеч-фест Івана Купала» (м. Жидачев, 07 липня 2019 р.). 3) Режисер та постановник хореографічних мізансцен моновистави «Самотність» за однойменним оповіданням Е. Умерова (м. Львів, 27 березня 2021 р.). 4) Автор пластичного вирішення та учасник вистави «Монстр опера» за творами В. Шекспіра в рамках проєкту «Art therapy force» (березень-травень 2023 р.). (м. Львів, 09 травня 2023 р.). 5) сценічно-мистецькі твори: хореографічні композиції студія сучасного танцю Drive Dance Центру творчості для дітей та молоді (м. Жидачів, травень 2018 р. – листопад 2023 р.): «Пірати Карибського моря», «Поварята», «З вірою у серці» «Ранкове пробудження» «Лови момент» «Шалені укри» «Магія сходу» «Повернення додому» «Лісові мавки» «Шаховий етюд» «Забавна пригода» «Зозуля» «Водограй» «Дике поле»; хореографічна композиція «Оленята» студії раннього естатичного виховання «Равлик» ЦТДЮГ (м. Львів, грудень 2019 р.); танцювальні сценки у святковому заході в школі 3D (м. Львів, листопад 2023 р.).

Засвідчуємо значущість результатів дисертації для науки і практики у царині хореографічного мистецтва, адже вони можуть використовуватися для теоретичних досліджень та для реалізації інтегрованих мистецьких театральнo-хореографічних проєктів.

Оцінка змісту та завершеності дисертації.

Структура дисертації є чіткою, а логіка розгортання дослідницького пошуку переконливою. Дисертація складається з анотації (українською та англійською мовами), списку публікацій здобувачки, вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків та списку використаної літератури і за структурою відповідає сучасним вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 024 Хореографія.

Загальний обсяг роботи складає 201 сторінок, з яких 158 сторінок основного тексту. Список використаної літератури нараховує 165 назв.

У вступі обґрунтовано вибір теми й актуальність дослідження; показано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; коректно визначено мету й завдання, об'єкт і предмет, гіпотезу дослідження; досить повно розкрито перелік використаних методів дослідження. Авторкою дослідження поставлено на розв'язання низку завдань: означити хореографічну мізансцену як об'єкт мистецтвознавчого дослідження; проаналізувати джерельну базу дослідження мізансцени у хореографічній області та суміжних видах мистецтвах; сформулювати методологічні засади дослідження хореографічної мізансцени базуючись на аспектності мізансцени та феномену прояву у властивостей хореографічному мистецтві; окреслити основні категоріально-понятійні ознаки хореографічної мізансцени (визначення та властивості); визначити поняття «хореографічна мізансцена» як форми художнього вираження мистецько-сценічних творів; розглянути репрезентативні прийоми в процесі втілення художнього образу через хореографічну мізансцену; розкрити ознаки хореографічну мізансцену в системі художніх образі просторово-пластичної означеності у сценічних та хореографічних творах; встановити спільні та відмінні риси танцювального дивертисменту та хореографічної мізансцени в полотні вистав; провести структурний аналіз композиційної побудови хореографічних мізансценічних формах в хореографічних та драматичних виставах; з'ясувати значення хореографічної мізансцени та прояв її новітніх тенденцій в сучасному мистецтві з огляду на концептуальні засади цілісності мистецького твору.

У першому розділі проаналізовано джерельну базу, яка характеризує особливості мізансцени; розроблено методологію дослідження, яка передбачає послідовний аналіз різних аспектів хореографічної мізансцени; визначено понятійно-категоріальне значення хореографічної мізансцени як одиниці теоретичного розуміння.

У другому розділі окреслено репрезентативні прийоми в процесі втілення ідейно-художнього вирішення вистави; визначено система художніх образів просторо-пластичної означеності; здійснено порівняльний аналіз двох хореографічних форм.

У третьому розділі здійснено порівняльний аналіз композиційної побудови мізансцени драматичного та хореографічного творів; розглянуто зразки використання хореографічної мізансцени у просторово-часових видах мистецтвах.

Усі завдання дослідження розв'язано, мету досягнуто.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях.

Основні положення і результати дослідження опубліковано у 12 наукових працях. Серед них: 3 статті у фахових наукових виданнях України, 1 у міжнародному науковому виданні, 8 – у збірниках матеріалів наукових конференцій.

Таким чином, здійснений аналіз дисертації дає підстави вважати, що виконане Оленою Літовченко дослідження є завершеною працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності вирішують важливе для хореографічної науки і практики завдання представлення репрезентативних властивостей хореографічної мізансцени у творенні художнього образу. Отримані ж авторкою результати дослідження безперечно характеризуються науковою новизною, теоретичним значенням та практичною цінністю.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи наукове та практичне значення результатів

дослідження, вважаємо за доцільне висловити зауваження та побажання:

1. Хоча всі завдання дослідження розкриті, варто було об'єднати деякі з них, так як надмірна деталізація призвела до постановки 10 завдань відповідно до мети, що є завеликим переліком для дослідження, яке подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD).

2. Доцільно було б розмістити в додатках приклади практичного досвіду використання мізансцен як автором дослідження, так і видатними митцями України та світу, так як вони досить вдало проаналізовані в тексті роботи.

3. За результатами дисертаційного дослідження рекомендуємо підготувати навчально-методичне видання для здобувачів вищої освіти спеціальності 024 «Хореографія», адже автором запропоновано інноваційні підходи щодо використання мізансцен при постановці творів хореографічного мистецтва та в процесі створення мистецьких проєктів.

Але зазначені зауваження та побажання мають дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки рукопису дисертації

Висновок щодо відповідності дисертаційної роботи встановленим вимогам.

Отже, дисертаційна робота «Репрезентативні властивості хореографічної мізансцени у творенні художнього образу» є самостійним, завершеним дослідженням, відповідає чинним вимогам п.п.6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор, Літовченко Олена Андріївна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії (PhD) зі спеціальності 024 Хореографія.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент
завідувач кафедри хореографії
Київського університету імені Бориса Грінченка

Андрощук Л.М.